

CHRYSĆCIJAŃSKAJA DUMKA

BIELARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 5 (189)

Vilnia, 1 lutaha 1939 h.

Hod XII

Z nahody Tydnia Čviarozasći

Pieršy tydzień miesiaca lutaha na ūsim šviecie pašviačajecca sprave čviarozasći. Voš-ža hetaj sprave pašviačajem i my ū hetym-ža tydni hetych niekalki ūvah, bo ū Bielaruskim narodzie z hetaj spravy susim niadobra.

Alkohol, pradusim treba adcie-mić, škodny dla zdarouja čaťavieka. Jon pavoli čaťaviečy arhanizm raskładaje i jaho nišča: nišča žy-vot, nyрки, piecań, serca, kroŭ, ner-vy. Vyhlad pjanicy najvyražniej ab hetym šviedca. Navat i tym, što pjuć alkohol patrochu, škodny jon tak-ža,—taki čaťaviek kudy mienš adporny na roznyja chvaro-by, jak toj, što susim nia pje. Asab-liva-ž škodny alkohol maťadym arhanizamam.

Nia mienš tak-ža škodny alka-hol i duchovy n siła n čaťavieka. Kožny z nas čuŭ, jakija niabylicy plaćie pjany čaťaviek. Štušna nia-mieckaja prykazka kaža, što nia-ma takoha mudraca, jakoha al-kohol nie zrabiŭ-by durniem. Na-vat i trocha padpiŭšy čaťaviek nia maje jasnaha, susim zdarovaha ro-zumu i ūžo navat hetakamu nia možna pavieryc nijakaj adkaznaj pracy ci jakoha važnaha abaviaz-ku. Roznyja strašnyja vypadki aŭ-tamabilnyja, na čyhuncy, u fabry-kach, roznyja ahidnyja zdrady ta-varyšaŭ u jakoj idejnaj pracy i inš. jak-ža časta majuć svaju sumnju pryčynu ū alkoholi.

Jaŭnaja tak-ža škodnaść alka-holu i ū žyćci maralnym. Alka-

hol zabivaje ū čaťavieka pačućio rožnicy miž dabrom i złom, a tak-ža asťablaje abo i susim u im za-bivaje panavańnie nad saboj. Za-bojstvy, ašukanstvy, źladziejstvy, raspusta i roznyja inšyja prastup-ki pachodziać pieravažna z pjan-stva. I henyja tak častyja razboi našaj bielaruskaj maťadzi pryčynu svaju znachodziać pradusim u al-kaholi. Nia darma-ž Karan (šv. kniha mahametan) kaža, što ū al-kaholi siadzić djabať. Spraviadliva tak-ža ab hetym kažuć Niemcy, što kali ū čaťavieka ūvachodzie alkohol, dyk tady vychodzie z ja-ho česnaść.

Alkohol rujnuje dabrabyt ča-ťavieka i viadzie jaho da torby. Dokazaŭ na heta chiba-ž nie pa-trabujem šukać daloka. Pahladzim tolki navokať siabie, a znodziem ich davoli. Prahledzim tolki staty-styku, a tak-ža prakanajemsia ab hetym. U vadnej naprykjad Polšcy za hod ludzi prapivajuć da paŭ-tara miljona i bolš zaťatovak. U hetaj ličbie napeŭna nie adzin hra-

madzianin prapivaje ūsio dabro svajo. U hetaj ličbie — nie zaby-vajma — napeŭna znachodzicca nie adzin tak-ža i Bielarus.

Ad alkoholu mnoha cierpić siamja i nacyjanalnaje žyćcio. U siamji pjanicy viečnaja kaťatnia, zvadki, bojki i ciemnata. U takoj bielaruskaj siamji nia znajdzieš rodnaj knižki, nia znajdzieš nacy-janalnaha i hramadzkaaha ašvie-damleńnia. I niama ū hetym ničo-ha dziŭnaha: u takoj siamji niama hrošaŭ, panuje poŭnaja biada, a tak-ža niama ū takoj siamji i zra-zumieńnia vyšejšaha, lepšaha, da-stojnaha čaťavieka, žyćcia, alkohol tam zajadaje ūsio lepšaje.

Voš-ža, razvažajućy ūsio vyšej-skazanaje, z nahody Tydnia Čvia-rozasći, zvaračvajem na hetu tak važnuju spravu ūvahu Bielaruska-ha narodu, zaklikajem jaho da lepšaha hetaj spravy paznańnia i da raščaj baračby z voraham asabistaha i hramadzkaaha žyćcia—alkaholem...

Skasavana pastanova zakryćcia „Bielaruskaj Krynicy“

U 1936 h. „Bielaruskaja Kry-nica“ pastanovaj adnošnaj ulady zakryta. U 1937 h. rašeńniem Su-du hetaja pastanova byta skasa-vana. Na apelacyju Prakuratury Sud u II instancyi skasavaŭ prysud I instancyi i hetym „B. Kry-nica“ byta dalej zakryta. U miž-časie, ad pieršaha da druhaha prysudu, „B. Krynica“ pačala vcho-dzić, ale pa vychadzie drunoha numeru ūlady zakryli jaje jznoŭ.

Ad prysudu II sudovaj instancyi advokat B. Alechnovič ad imia vydaviectva padaŭ u Najvyšejšy Sud kasacyju. Najvyšejšy Sud ra-šeńnie II instancyi skasavaŭ. Cia-pier, 25.1.1939 h. Vilenski Akruž-ny Sud nanova razhladaŭ hetuju spravu i vydaŭ prysud, jakim pier-šaje zakryćcio „B. Krynicy“ kasu-je. „B. Krynica“ vychodzić adnak nia moža, bo maje jašče siťu dru-hoje zakryćcio hetaj hazety.

Perspektyvy małych dziarżaŭ

Pad hetkim zahaŭkam litoŭskaja hazeta „Lietuvos Žinios“ u № 284 z 1938 h. drukuje wielmi cikavy artykul b. prezidenta Litvy d-ra K. Hriniusa, u jakim aŭtar razhladaje palažeńnie i značeńnie małych dziarżaŭ.

D-r K. Hrinius staviačy pytańnie: kamu spryjaje raźvićcio historyi — małym ci vialikim dziaržavam, — adkazvaje paklikajučy sia na knižku prof. Uł. Stankieviča „Dziaržavy vialikija i małyja“ i dalej raźjaśniaje:

Teoretyčna vialikija dziaržavy pavinny mieć pieravahu nad małymi, a paŭstańnie novaj dziaržavy značaje nia postup, ale zaniapad čaŭvietva. Adnak praktyčna zusim inakš pradstaŭlajecca hetaja sprava.

Starašvieckija vučonyja stajác za małyja dziaržavy. Platon uvažaje, što dziaržava nie pavinna abymać bolš 5 tysiač siemjaŭ; Arystotel kaža, što dziaržava pavinna mieć stolki hramadzian, kab na ich schodzie ūsie čuli hołas pramoŭcy; św. Aŭhustyn taksama staić za małyja dziaržavy; Huho Grocij, Russo, Monteskie tak-ža baroniać ideju małych dziarżaŭ.

Kali respublika małaja, dyk jaje moža źniščyc vonkavaja siła, a kali jana vialikaja, dyk jana ūžarviecca znutra — śćviardžaje Monteskie — i znachodzie vychad i zabišpiečańnie małych dziarżaŭ u federacyi — dabravolnym sajuzie

dziarżaŭ na padstavie roŭnaści i volnaści.

Nazvanyja vyšej intelektualnaja postaci roznych minułych časoŭ usie ćvierdziać, što małyja dziaržavy bolš dbajuć ab hramadzkiich spravach u siabie ūnutry i navat ab ahulnych spravach usiaho čaŭvietva, čymsia vialikija dziaržavy. Ab hetym śviedčać fakty:

Najbolšyja navukovyja adkryćci, jakija stalisia cennaścijaj usiaho čaŭvietva, byli adkryty pieravažna ū małych dziaržavach.

Stary Tastament adnosicca da mahutnaści vialikich dziaržaŭ z žacham, jak da prajavy kary Božaj za hrachi čaŭvietva. Voš mahutnaść staroj Rymkaj imperyi, jakaja prašlaviťasia zavajavańnia-mi; kožnaja inšaja dziaržava sa mym svaim isnavańniem Rymlanam była niaznosnaj kryŭdaj. Školnyja padručniki historyi, biaz ni jakaj ahavorki, slaviać čeść i mahutnaść staroha Rymu i my zusim biazkrytyčna začaravany jaho blichtram i siłaj. Treba śćvierdzić, što hetkim uplyvam my paddajomsia zusim niespaściarožna. Rymkaja imperyja dla čaŭvietva była škodnaj, bo źniščyla mnoha ćvitučych kulturaŭ i duchovych centraŭ, a pad panavańniem Rymkaj imperyi razvoj zdayčau ahulnačaŭviečaj vartaści byŭ ustrymany. Rymkaja imperyja adznačajecca svajej duchovaj ubohaścij. Relihiju, litaraturu, maścactva, architekturu jana pry-

svoita z Hrecyi. Rymskija filozafy nie stvaryli ani adnaho novaha aryhinalnaha filozofičnaha kierunku. Rymski žaŭnier zabiŭ Archimeda, a ūsie Rymlanie za 1000 hadoŭ panavańnia svajej imperyi nie dali čaŭvietvu ani adnaho novaha palažeńnia dla spadčyny hetaha slaŭnaha matematyka.

Ahulna ćvierdziać, što rymski hienij adznačyŭsia ū halinie prava. Ale sapraŭdy, dyk tvorčaść Rymkaj imperyi i ū halinie prava małaja. „Jus gentium — hetata nia rymskaje, ale tolki toje, što było nadzvychajnym u instyucyjach Rymu i stvorana ū tyja časy, kali Rym byŭ jašče małoj dziaržavaj.

Pad kaniec panavańnia Rymkaj imperyi instyucyji staroha prava niščylisia i ich miesca zastupala samavola imperatarau. Prava narodnych sabrańniaŭ byŭ skasavana. Žmieny imperatarau na tronach adbyvalisia padstupnymi zaboystvami hetych ūladaroŭ. Z 70 imperatarau 50 byŭ zabitych.

Takoj biezakonnaści, jakaja była ū Rymkaj imperyi, nia viedaje historyja ani adnaje małoj dziaržavy.

Hramadzianie Rymkaj imperyi znosna byli zabišpiečany, pakul Rym byŭ małoj dziaržavaj. Jak pačala rymkaja dziaržava razrastacca, pačala raści i biada jaje hramadzian. U rezultacie razrostu Rymkaj imperyi hramadzianie hetaj „slaŭnaj“ mahutnaści apynulisia žabrujučymi praletarami; mahnaty zachapili varštaty pracy, asabliva ziamlu, jakuju dla ich

АД. СТАНКЕВИЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА ⁴⁾ І БЕЛАРУСКІ НАРОД

(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)

Асяданьне славянскіх плямёнаў, продкаў успомненых народаў, а так-жа ўкраінскага, беларускага і расейскага, на тых землях, на якіх яны сядзяць і сяньня, адбывалася на працягу пару вякоў — ад VII да IX ст. За гэтых пару сот гадоў наступіла дыфэрэнцыяцыя адзінага славянскага племені. Сутнасьць гэтай дыфэрэнцыяцыі ў тым, што гэтае, некалі адно славянскае племя, распалася на славян заходніх, усходніх і паўдзённых і што гэты працэс дыфэрэнцыяцыі прадаўжаўся і далей. Сярод усходніх славянаў сваім парадкам адбываецца гэны працэс і паяўляецца цэлы рад асобных славянска-

«рускіх» плямён, з якіх паўстаюць тры асобныя народы на сучаснай беларускай, украінскай і вялікарускай тэрыторыі. Разсяленьне гэта аканчальна ўцьвярдзілася ў IX ст. У гэтым часе, ад IX да XIII ст., на сучасных беларускіх этнографічных землях былі ўжо настала асеўшы славянскія сваяцкія плямёны: крывічы, дрыгавічы, радзімічы, часьць северан і часьць вяцічаў, якія зьліліся ў адзін народ, што пазьней стаўся звацца беларускім.

Чаму наш народ завецца „беларускім“? Чаму „белым“ — навука дагэтуль ня вырашыла. Адны кажуць: затым, што «белы» значыла некалі тое, што вольны, а беларускі народ ніколі ня быў у татарскай няволі, дык затым яго і яго край называлі белым. Іншыя гэты назоў выводзяць ад белага колеру вопраткі, які даўней Беларусы дужа любілі, іншыя ад сьветлых валоў у Беларусаў і г. д. А часам наш народ апрача «белы» завецца „рускім“, дык тут справа

Da baračby z niahramatnaścijaj!

Siarod Bielarusau, jak viedama, jošč mnoha ludziej niahramatnych. Vošč-ža ūsich niahramatnych ludziej treba navučyć čytać i pisać, dać pačatki viedy i ašviety.

Čym zjaŭlajecca niahramatnaść — ab hetym viedaje koždy hramatny čalaviek.

Naš bielaruski sielanin hasparyć starym i niepraktyčnym sposabam, biaduje i cierpić usialaki niédastatak tolki tamu, što jon niahramatny; jon nia moža daviedacca, jak žyvuć inšyja bolš kulturnyja narody, jon nia viedaje svajho prava, jakim moža karystacca i nia moža daviedacca, jak treba damahacca naležnaha sabie prava. Slovam, kali hlybiej razvažym hetuju sprayu, dyk jasna stanie, što niahramatnaść — heta najbołšy vorah narodu.

Ašvietaj, ci vyražniej samaašvietaj bielaruskaha narodu apiakavalisia raniej bielaruskija kulturna-ašvietnyja arhanizacyi. Ciapier hetych arhanizacyjaŭ niastala

abrablali raby-niavolniki. Ab ziamielnaj reformie ūładary imahnaty i sluchać nie chacieli, a inicjatarau nadzieju ziamloj raboŭ, bratoŭ Hrakchaŭ, zabili.

Hetak pradstaŭlajecca žyćcio ū vialikich dziaŭžavach. U małych dziaŭžavach narod mieŭ bolšuju pašanu i prava, čymsia ū vialikich dziaŭžavach.

B. z H.

nia z viny Bielarusau. Kali niama mahčymaści pravodzić samaašvietu arhanizavanym paradkam, dyk treba bracca za sposab vyprabavany ū padniavolli rasiejskaha caryzmu — vučyć čytać i pisać brat brata, siastra siastru, susied susieda. Pry hetym treba žviarnuć vialikuju ūvahu na čytańnie hazet i knižak. Treba kaŭ u kožnaj bielaruskaj siamji byla svaja, bielaruskaja hazeta, u kožnaj vioscy zbor knižak — bibliateka, z katoraj mahli-b brać i čytać knižki ūsie žychary vioski i vakaličnych chutaroŭ.

Prystupajučy da baračby z niahramatnaścijaj sposabam samaašviety, treba prydbać dla niahramatnych naŭpierađ lemantar „Першыя Зерняткі“, a dalej inšyja padručniki i knižki dzieła samaašviety.

Ūsie niahramatnyja Bielarusy, paznavajcie pišmo — vučyciesia čytać i pisać pabielarusku! Ūsie hramatnyja Bielarusy, pamahajcie ūsim svaim bratom i siostrom stacca hramatnymi!

ПАДЗІАКА

Ūsim Hramadzianam Bielarusam, što tak ščyra i salidarna adhuknulisia na naša vysialeńnie, pravodžili nas asabista da ciahnika, a tak-ža pryslali svaje spačuvańni ū pišmach — hetym addušy dziakujem i pryakajem dalejšuju viernaść bielaruskaj nacyjanalnaj idei, Bielaruskamu Narodu.

(—) Inž. Ad. Klimovič

(—) Ks. Ad. Stankievič

Varšava—Stonim, 27 studnia 1939 h.

Što pišuć hazety?

„Drang nach Osten“

Niamieckaja hazeta „Berliner Tageblatt“ niadaŭna zmiaščila cikavy artykuł, u jakim apraŭdvaje niamieckaje imknieńnie na eŭrapejski ūschod, padajučy hetkija arhumenty:

„Na ūsim vialikim abšary miž Baltickim i Čornym morami majem vialikija ekanamičnyja i kulturnyja suadnosiny, katoryja adnak ażyviacca tolki tady, kali buduć nastauļeny na niamiecki rynek, na niamieckaje pramysłovaje asiaroždzie, na palityčnaje zlučeńnie vosi Berlin-Rym.“

Hetak niamieckaja presa apraŭdvaje imknieńnie Niamieččyny na ūschod.

„Za našu i vašu svabodu“

„Robotnik Vileński“ u 76 hadauščyny paŭstańnia 1863 h. pašviačaje artykuł, u jakim pryminaje, što ū hetym paŭstańni razam z Palakami prymali čynnaje ūčasie Bielarusy i Litoŭcy. Miž inšymi „Rob. Wil.“ piša hetak:

— Klič, padany paŭstancami:

„za našu i vašu svabodu“ šyroka razyšoŭsia pa ziamli b. Vialikaha Kniazstva Litoŭskaha... Paŭstańnie 1863 h svajmi našledkami daje pačatak bielaruskaha nacyjanalnaha ruchu. Kastuś Kalinoŭski, adzin z najvydatniejšych dziejačoŭ paŭstańnia, vydaje bielaruskuju ha-

вось у чым. Калі ўсе вышапісаныя славянскія плямёны занялі сяньняшнія свае землі, скандынаўскія (нарманскія) ваякі-варагі з племя «рус», дзеля гандлю і звычайнай нажывы, з поўначы часта праз славянскія землі прабіраліся на паўдзён аж да сталіцы Візанцыі Царгораду, па дарозе заваёўвалі славян, а заваяваўшы, тварылі ў іх дзяржаўнае жыцьцё. Такім чынам першыя князі, якія пачалі арганізаваць славян, былі князі паходжаньня варага-рускага, ад якіх і ўсе ўсходня-славянскія плямёны атрымалі агульную назову: рускіх. Гэныя заваёўнікі, якіх агулам, у параўнаньні з славянамі, было мала, хутка, можа ў якім ужо другім пакаленьні, праз жаніцьбу зьмяшаліся з славянамі, асыміляваліся і сусім, можна сказаць, сталіся славянамі, пакідаючы толькі назоў: *рускі, русінскі, расейскі, беларускі, беларусінскі.*

Украінцы, як ведаем, закінулі цалком гэты сапраўды чужы назоў і завуцца Украінцамі. Ра-

сейцы трымаюцца яго. Магчыма, што некалі і нам Беларусам прыдзецца гэты чужы назоў пакінуць і назвацца *кывічамі*, як гэта ўжо некаторыя беларускія вучоныя робяць, а гэта праз увагу на тое, што кывічы, — гэта найвялікшае племя, якое ўвайшло ў склад нашага народу і што князі гэтага племені, князі кывіцкай зямлі, на пачатку беларускай гісторыі найбольш выказалі імкненьняў да незалежнасьці, найбольш гэтай незалежнасьці баранілі, найдаўжэй незалежна трымаліся і агулам тварылі самабытны беларускі цэнтр: палітычны, эканамічны, сацыяльны, культурны. Але справа назову — гэта справа будучыні. Нас тут далей цікавіць што іншае. Вось-жа гэныя варагі-русы бадай першы найсьильнейшы славянскі палітычны цэнтр стварылі сярод плямён украінскіх. Першыя гэтыя іх князі-арганізатары: Рурык, Алэг, Ігор былі іменна варагі-русы. З іх-жа паходзіў ужо славяншчаны і Уладзімер Вялікі, за якога часаў

zetu „Mužyckaja Praŭda“... Bielaruskija sialanie z „Mužyckaj Praŭdaj“ zapazuchaj zapisvalisia ŭ paŭstancy i jšli na vajnu. — Litoŭskija sialanie vystupili na paŭstaŭnie prociŭ rasiejskaha najezdu pad pavadyrstvam ks. Mackieviča. —

Tak, bielaruskija sialanie canili svaju rodnuju hazetu ŭžo 76 hadoŭ tamu nazad i rašalisia na najbolšyja achviary za narodnuju spravu. Tymčasam znachodziasca ludzi, što admaŭlajuć Bielarusau jašče ciapier i ad rodnoj hazety i ahułam ad bielaruskaj narodnaj spravy, nie havoračy užo ab tym, što daŭna zabylisia ab kličy „za našu i vašuju svabodu.“

Ab supolnaj hranicy Polščy z Vuhryjaj

Dasiul polskaja presa pisala, što asiahnuć supolnuju hranicu Polščy z Vuhryjaj — heta najhałaŭniejšaje zadaŭnie abiedźviuch dziaržy. Polski „Głos Narodu“ pisau:

„Vuhryja—heta pryrodny sąjužnik Polščy i budzie adnym z najvažniejšych siabroŭ budućaha siarednia-eŭrapejskaha parazumieŭnia, da jakoha paśladoŭna jdzie ministar Bek“.

Ciapier Vuhryja stanula pa staranie Niamieččyny. I ciapier ta ja samaja hazeta piša hetak:

„U takich abstavinach supolnaja hranica z Vuhryjaj nie pradstaŭlaje dla nas (dla Polščy — red.) nijakaj vartaści. Vuhryja nas (Polšč—red.) žviała. Hetaja dziaržava dała mahčymašć Nia-

mieččynie dalej pašvrać svaje ŭplyvy ŭ siaredniaj Eŭropie.“

Šukajučy vychadu z pałažeŭnia, „Głos Narodu“ ciapier ćvierdzić, Polšč nia moža abapiorcisia na vosi Rym-Berlin i nia moža pajści na supracoinictva z SSSR, ale pavinna žviarnucca na zachad, u bok Francyi i Anhlii.

„Razvať Eŭropy“

Pad hetkim zahalcŭkam vyjšla ŭ Francyi knižka. Polskaja presa zvaročvaje ŭvahu, što ŭ hetaj knižcy aŭtar jaje b. premjer Italii Frančesko Nitti zanięŭ varožaje stanovišča adnosna Polščy, zakidajučy joj miž inšym, što zabrała Vilniu „dziela žniščeŭnia Litvy“ i što „atrymała niapolskija terytoryi“, a dziela hetaha nia maje prava da nijakich kolonijaŭ i h. d. Polskaja presa zaklikaje ŭrad da zapiarečaŭnia hetych ćvierdžaŭniaŭ i padaje adrys Nitti, jaki pravyvaje ŭ Parvży, bo hetuju knižku čytaje cely šviet

Bielaruskaja chronika

Jołka dla bielaruskaje moładzi. 18.1. u Vilenskaj Bielaruskaj Himnazii adbyłasia jołka dla bielaruskaje vučnioŭskaje moładzi. Kaladni hety viečar ładzili bielaruskija skaŭty.

Novy lekar Bielarus. Nadoviačy skončyŭ medycynski fakultet Vilenskaha Universytetu siabera Bielaruskaha Studenckaha Sazuju Michaś Jakimieč.

Špis Bielarusau i Ukraincaŭ u Niamieččynie. Presa padaje, što ŭrad Niamieččyny pastanaviŭ praviaci špis usich Ukraincaŭ i Bielarusau u celaj Niamieččynie. Žyvučyja tam Ukraincy i Bielarusy rejestrujučysia majuć adkazać, miž inšym, na hetkija pytaŭni: 1. Da jakich ukrainskich (abo bielaruskich) arhanizacyjaŭ naležać? 2. Jakija majuć vajsковыja kvalifikacvi (nazvać pałki rasiejskaj ci inšaj armii, u jakoj slużyli). i 3. Jakaja majemašć skanfiskavana im na abšary SSSR? („Nova Zorja“ № 3, 15.1.39).

Mineralnyja bahaćci ŭ Bielarusi. Hazety padajuć, što Instytut Hieolohii i Hidreolohii Akademii Navuk BSSR u Miensku adkr ŭ na poŭnač ad Viciebsku bahatyja slai mahnitna-žaleznaj rudy, jakija चाहnucca šyrokaj 55-ci kilametrovaj pałasoju.

Bahaćci Bielarusi na filmovym ekranie. Dziela vobraznaha raznaŭnia ŭsich bahaćciaŭ Bielarusi, kinostudyja „Savieckaja Bielaruś“ vypuścila poŭmetražny navukova-papularny film „Gieografija BSSR“. Film hety praznačany dzie-

i zь якога прычыны прыйшло да гэтых славян сьвятло Хрыстовай навуки.

Сьпярша паўставалі паасобныя славянскія князьствы. Пасьля некаторыя князі з гэтых розных самастойных князьстваў пачалі тварыць суцэльную адну дзяржаву. Адным з галоўных гэтых князёў быў той-жа Уладзімер, які князьствы ўсіх гэтых усходня-славянскіх плямён стараўся злучыць у адну вялікую дзяржаву са сталіцай у Кіеве. За яго часаў існавалі ўжо гэтакія беларускія самастойныя князьствы: Полацкае, з горадам Полацак, аб якім ужо гісторыя ўспамінае ў 862 г., Смаленскае, з горадам Смаленскам з IX ст., Віцебскае, Менскае, Тураўскае, Аршанскае, Друцкае, Лукомльскае, Мсьціслаўскае, Ізяслаўскае, Лагойскае, Слуцкае, Наваградзкае, Несьвіскае, Турава-Пінскае, Мозырскае, Клецкае, Сьвіслацкае, Барысаўскае і інш. Уладзімер прыгортваў гэтыя князьствы да кіеўскага князьства, якое назваў вялікім і замацоўваў іх за са-

бой тым спосабам, што раздаваў іх сваім сынам, як удзелы, ад якіх дамагаўся дані. Беларускія аднак князьствы не паддаваліся Уладзімеру і баранілі сваей незалежнасьці. Смаленскае і Турава-Пінскае Уладзімеру ўрэшце ўдалося зламаць, далучыць да Кіева, як удзелы, і змусіць іх плаціць Кіеву дань. Але гэтага зрабіць не ўдалося Уладзімеру з князьствам Полацкім. Гэтае князьства пагеройску бараніла беларускай незалежнасьці, астаючыся бадай заўсёды незалежным ад Кіева. Пры гэтым трэба адцеміць, што Полацкія князі баронячы незалежнасьці самога Полацкага князьства, гэтым самым баранілі так-жа і князьствы меншыя, суседнія, асабліва што знаходзіліся на зямлі крывічоў і былі залежныя ад Полацка. Гэтыя самастойніцкія полацкія імкненьні асабліва сільна праявіліся пачынаючы ад XI ст. З гэтага часу Полацкае князьства на паўночным захадзе, так як Кіеўскае на паўдзённым захадзе, пастаянна забірае пад

U Litoŭcaŭ

Sprava novaha Navukovaha T-va. Jak viedama, Lit. Navuk. T-va ŭ Vilni bylo ŭladami zakryta. Niadaŭna tyja-ž ŭłady zaprapanavali Litoŭcam apracavać novy statut T-va i abiacali jaho zavčvierdzić, ale pad varunkam, kab hetaha statutu nie padpisvaŭ dahetulašni staršynia Lit. Nav. T-va ks. dr. Viskant. Kali-ž byŭ apracavany novy statut i siarod zakładčykaŭ akazalisia šyroka viedamy litoŭski kulturny dziejač ks. K. Čybiras i ks. Pukienas, tady z boku ŭladaŭ pajavilisia i prociŭ hetych asob zaściarohi. Tady padpisali statut asoby novyja i padali ŭladam.

Sprava staršyni K. Stašysa, jakomu zakidašasia narušeńnie devizovych zakonaŭ, apynušasia ŭ Apelacyjnym Sudzie i naznačana na 3.III sioleta. Cikava adznačyć,

la dapamohi školnikam i pakazvaje pierad usim bahaćci Savieckaj Bielarusi

Z žyćcia Bielarusiaŭ u Litvie. 14.I u Kaŭnasie dramatyčnaja sekcyja Bielaruskaha Kulturna-Švietnaha Tavarystva ŭ Litvie ładzila bielaruskaje pradstaŭleńnie. Stavili kamedyju V. Dunin-Marcinkieviča „Pinskaja šlachta“ i pjesu Čužanina „Vylečyŭ“. Pierad pradstaŭleńniem adv. Bojeŭ u pryhožykh słovach paznajomŭ prysutnych z tvorstvam pieršaha biel. dramaturha V. Dunin-Marcinkieviča. Na zakančeńnie viečaru adbylisia tancy. Publiki bylo mnoha. („Л. Вѣстн.“ z 17.I.39).

što prakuror, jaki ad prysudu Akružnoha Sudu apelavaŭ, ciapier svajej apelacyi zroksia. U Sudzie Akružnym hram. K. Stašys byŭ zasudžany na hod vastrohu i na 10 tysiač štrafu.

Adychod kuratara. Advokat Vilnoŭski, kuratar troch zakrytych litoŭskich arhanizacyjaŭ (Navuk. T-va, „Rytas“ vilenskaje i „Rytas“ šviancianskaje) kuratarstva svajho zroksia. Na jaho miesca naznačany novyja kuratary.

Z T-va čviarozaści. 15.I sioleta adbyŭsia hadavy schod Lit. T-va Čviarozaści. Na schodzie byli pračytany dva referaty. Staršynia T va ks. K. Čybiras u svaim referacie miž inšym zavjaviŭ, što barocca treba z alkoholem nia tolki dziela kišani i zdaroŭja asabista ha, ale tak-ža i dziela dabra ahulnana-narodnaha.

80-hodździe śmierci V. Kudirki. U samym kancy minulaha hodu minula roŭna 80 hadoŭ ad dnia śmierci vialikaha litoŭskaha adradženca dr. V. Kudirki, mjž inšym aŭtara litoŭskaha nacyjanalnaha hymnu. Hetyja ŭhodki litoŭskaja presa adznačyla artykulami, u jakich adciemiła vialikija zasluhi V. Kudirki dla Litoŭskaha narodu.

16 yja ŭhodki zdabyćcia Kłajpedy prypadali 15.I sioleta. Dzień hety ŭ Litvie byŭ šviatkavany duža ŭračysta. U Koŭnie, u Kłajpedzie i ŭ inšykh haradoch Litvy ŭ hety dzień adbyvalisja: akademi, parady, koncerty i h. d. Litoŭskaja presa ŭ Vilni hetamu dniu pašviaciła adpaviednyja artykuły.

Z Zakarpackaj Ukrainy

(*Napružanašć miž Ukraincaŭ i Čechami*)

Apošnimi časami centralny ŭrad Čechaslavackaj federacyjnaj respubliki naznačyŭ na ministra nutranvch spraŭ Zakarpackaj Ukrainy hienerala Prchalu—čecha, rusofilskaj arjentacyi. Suproć hetaha naznačeńnia vystupili z pratestam urad Zakarpackaj Ukrainy, na čale z premieram ks. Valošynam, i ŭsie ŭkrainskija palityčnyja i hramadzkija arhanizacyi. Nie zvažajučy na hetyja pratesty, centralny ŭrad Čechaslavackaj svajej pastanovy nie źmianiŭ i hien. Prchala pryjechaŭ u Zakarpackuju Ukrainu Padčas pryjezdu hien. Prchali ŭ Chust ukrainskaje nasielnictva, arhanizacyi i ŭrad abjavili prybyššamu hieneralu demanstracyjna ahulny baikot. U adkaz na hety bajkot pajavilisia ŭ Chuście azbrojenaje českaje vojska, jakoje pačalo demanstracyjna mašyravać. Adnačasna centralny ŭrad z Prahi zahadaŭ abvieścić vajennaje pałažeńnie ŭ Zakarpackaj Ukrainie.

Hetaje napružanaje pałažeńnie, jak padajuć ukrainskija hazety, maje suviaž z prystupleńniem Vuhryi da prociŭkamunistyčnaha dahavoru, a tak-ža z nadychodziačymi vvarami ŭ sojm Zakarpackaj Ukrainy. Hien. Prchala maje zadanie „ušmirać“ ukraincaŭ, kab nia kryŭdzili čechaŭ i inšykh, a haloŭna h. zv. „rŭsskich.“

Hetyja demanstracyi čechaŭ suproć Ukraincaŭ i advarotna—majuč charakter nutrany ŭ Čechaslavackaj respublicy.

сваю ўладу дробныя беларускія ўдзелы. Словам, Полацкі князь іграе такую роль адносна паўночна-заходніх дробных удзельных князьстваў якую іграе Кіеўскі адносна кіеўскіх ці паўдзённа-заходніх удзельных князьстваў.

Ужо ў 980 г. у Полацку знаходзіцца самастойны беларускі князь Рогвалад, паходжанья здаецца, так-жа варага-рускага. Рогвалад і яго сыны былі забітыя на вайне з тым-жа ўсё кіеўскім князем Уладзімерам. Па Рогваладзе асталася дачка яго Рагнеда, якую ўладзімер узяў сабе за жонку. А ад гэтай жонкі быў у яго сын Ізяслаў. Гэты Ізяслаў, сын Рагнеды, быў закладчыкам полацкага беларускага князьскага дому, полацкай беларускай князьскай дынастыі. Пасьля Ізяслава, сына ўладзімера (каля 980) полацкім князем быў яго сын Брачслаў (1044), пасьля—яго сын, слаўны Усеслаў (11-мі унук Ізяслава. Гэты ведамы ў гісторыі Б. ўзрусі пад назовам Чарадзея з прычыны сваей адвагі, баявой славы і памыснасьці ў кіраванні Белару-

сяй. Ён вёў доўгую і ўпорыстую, кривавую вайну з кіеўскімі князямі Яраславічамі, памысна баронячы незалежнасьці Беларусі. Страшная была між імі бітва над ракой Нямігай, пад Менскам, аб чым успамінаецца так-жа і ў песьні аб Палку Ігаравым. Гэты вялікі беларускі князь княжыў 57 гадоў і ўтрымаў незалежнасьць Беларусі аж да канца свайго жыцьця (1101). Па сьмерці беларускага Чарадзея полацкім князьствам кіравалі яго сыны, а пасьля ўнукі, за якіх ад XIV ст. пачаўся ў гісторыі Беларусі так званы пэрыяд беларуска-літоўскага палітычнага сужыцьця.

(Літаратура: Е. Карскі — Бѣлоруссы I, Вильна, 1904; А. Киркор — Бѣлорусское Полѣсье (Живописная Россія, т. III), Москва, 1882; Ст. Томашівський — Украинська Історія, I Старинні і Середні вікі, Львів, 1919. Д. Багалъй — Русская Історія, I Княжеская Русь. Москва, 1914, А. Sanders — Um die Gestaltung Europas. München, 1938.)

Z religijna-hramadzkej nivy

Hutarki sv. Ajca z Čemberlenam. Padčas prabyvańnia ũ Italii anhielski premjer Čemberlen adviedaŭ sv. Ajca. Pry spatkańni z im sv. Ajciec skazaŭ karotkaju pramovu, u jakoj prvopomniŭ anhielskich sviatych Mora i Fišera, a pašla ũručyŭ Čemberlenu vialiki załaty medal, vybity ũ 14-ja ũhodki pontyfikatu papy Piusa XI.

Pašla hetaha spatkańnia Čemberlen zajaviŭ, što nikoli nie zabudzie hutarki z Papiežam.

„Chrystos i robotniki“. Pad hetkim zahaŭŭkam niadaŭna vyjšla paanhielsku vialikaja kniha, jakuju napisau Stanley B. James. ũ hetaj knizie aŭtor ũvviardžaje, što Chrystos zaŭsiody staić pa staranie ludziej pracounych, ludziej pakryŭdžanych i ludziej vykarystvanych. Nikomu i ũ haŭvu nia pryjšlo, navat najbolšamu vorahu Chryścijanstva, kab pastavić zakid Chrystu, što jon padtrymlivaje eksploatarau ludzkoj pracy. Dalej u hetaj knizie pradstaŭleny papieskija encykliki datyčačyja rabotnictva i ahaŭam pracy, jakija paŭviardžajuć, što Katalicki Kaścioŭ usciaž staić u abaronie rabotnikaŭ i ahaŭam pracounych — za spraviadlivuju dla ich zaplatu i abapiortyja na lubovi bližniaha da ich adnosiny.

Da spravy ũparadkavańnia carkoŭnaj ziamli. Pravaslaŭnaja Carkva ũ Polšcy ũparadkavala svaje adnosiny da dziaržavy dekretam Prezydenta Polskaj Rečypaspalitaj z 18 listapada 1938 h. Ciapier, jak padajuć hazety, padany ũ Sojm zakonaprajekt ab uparadkavańni carkoŭnaj ziamli. Hety zakonaprajekt maje na mecie takuju ražviazku hetaj spravy, što Pravaslaŭnaja Carkva ũ Polšcy nia budzie mieć usiaje dasiul majučaj ziamli. Pašla vajny Pravaslaŭnaja Carkva ũ Polšcy straciła na karyšć dziaržavy 160.000 hektarau ziamli.

Ukrainskaja kooperacyja

Ukrainskaja kooperacyja ũ Polskaj Rečypaspalitaj uzrasła ũ 1938 h. na 125 novych kooperatyvaŭ. Adkryta 25 novych zavočnych kursau kooperacyi. Pry R. S. ũ. K. adkryty kooperatyŭny licej. Adčyniena novaja maŭčarskaja škoŭa. Zbyt ziemlarobskich praduktaŭ praz Centrasajuz značna pabolšyŭsia. Aščadnaści ũ kredytovyh kooperatyvach uzrašli na 1.500.000 zł. Centrasajuz zakončyŭ u Lvovie budovu vialikaj fabryki pierarobki miasa.

Z Sojmu

(Min. Bek ab hranicy Vuhryi z Polščaj, premjer Składkoŭski ab Žydoch i pasolskija interpelacyi)

Na plenarnym pasiedžanńi Sojmu ũ minutyim tydni padany adkazy ministraŭ na pasolskija interpelacyi ũ hetkich spravach:

1) Ab supolnaj hranicy miž Polščaj i Vuhryjaj min. zahraničnych spraŭ Bek vyjašniaje:

— Polskamu ũradu damahańni vuharskaha ũradu pryŭlučeńnia Padkarpackaj Rusi (Karpackaj Ukrainy — red.) i stvareńnia hetym sposabam supolnaj hranicy z Polščaj viedamy. Polski ũrad na heta hladzić pryhilna. ũ ciapierašnim paŭžeńni polski ũrad nia maje terytoryjalnaj pretensii da čečaslavačyiny.

2) Na interpelacyju pasloŭ O.Z.N. ab masavaj emigracyi Žydoŭ z Polšcy vyjašniaje premjer Składkoŭski hetak:

— ũrad Rečypaspalitaj zusim zhadžajecca z interpelantami, što dzieŭa ražvizańnia žydoŭskaj pra-

blemy ũ Polšcy adnym z najvažniejšych sposabaŭ jošč masavaja emigracyja Žydoŭ z Polšcy. Dzieŭla hetaha ũrad šukaje na mižnarodnym hruncie adpaviednaj terytoryi, kudy-b Žydy mahli emigravać z Polšcy.

3) Na hetym pasiedžanńi padany novyja pasolskija interpelacyi: u spravie amnestyi dla V. Vitasa i tavaryšoŭ, zasudžanych u h. zv. bierašćiejskim procesie, niekalki interpelacyjaŭ ukrainских i mnoha inšych.

„Bereza Kartuska“ nie žlikvidujecca i amnestyi nia budzie. Na pasolskaju interpelacyju ab skasavańni „miejsca adasabnieńnia“ ũ Berezie Kartuskaj i ab amnestyi dla viažniaŭ, urad padaje, što nia maje namieru ani likvidavać „miejsca adasabnieńnia“, ani vystupać z prajektam zakonu ab amnestyi dla viažniaŭ.

Niamiecki ministar zahraničnych spraŭ Ribientrop u Polšcy

25 studzienia siol. prybyŭ u Polšč niamiecki ministar zahraničnych spraŭ Ribientrop z švitaj i praz 2 dni hašciŭ u Varšavie. Polski ũrad niamieckich hašćiej prymaŭ velmi sardečna i pryjazna. Na bankietach i pryńiaćciach pradstaŭniki Niamieččyny i polskaha ũradu havaryli pramovy, vy-

kazvajučy patrebu dobrasusiedzkaha sužyćcia abiedzviuch dziaržaŭ i ahaŭam patrebu ŭadu i paradku ũ Eŭropie.

Pryjezd niamieckaha ministra ũ Polšč byŭ adkazam na adviedžiny niamieckaha ũradu polskim ministram zahr. spraŭ Bekam.

Vuhry pristupajuć da antykomunistyčnaha sajuzu

Vuharski ministar zahraničnych spraŭ Čaki 13.1 siol. zajaviŭ pradstaŭnikom Niamieččyny, Italii i Japonii, što Vuhryja pristupaje da niamiecka-italjanska-japonskaha sajuzu, jaki dyplamatyčnym jazykom nazyvajecca „prociŭkamuni-

styčnym paktam“.

Niamieckija palityčnyja kruhi pajašniajuć, što Vuhryja pristupajučy da prociŭkamunistyčnaha paktu pasredna zrakovajecca supolnaj hranicy z Polščaj.

Z zahraničnaj palityki Francyi

Bolšašć francuskich palitykaŭ staić za tym, što treba machnuć rukoj na paŭdzionna-uschodniuju i ũschodniuju Eŭropu dy zaniacca vyklučna svaimi bližejšymi spravami — zahrožanymi kalonijami. Da hetych bližejšych francuskich spraŭ naležyc i sprava hišpanskaj vajny. Dzieŭla hetaha ũ Francyi padymajecca pytańnie: ci dalej padtrymlivać u Hišpanii republikanski ũrad, ci pajsci na ũhodu z paŭstancami.

Apošnja vajennyja zdobycy paŭstancaŭ u Hišpanii velmi tryvožać Francyju, a heta dziaŭla, što pašla pieramohi paŭstancaŭ Italija i Niamieččyna silna

zahnieždziacca ũ Hišpanii i adtul buduć mahčy atakavać Francyju padčas nastupu na francuskija kalonii ũ Afracy. Dzieŭla hetaha mnohija francuskija adkaznyja palityki stajać za padtrymańnie hišpanskich republikancaŭ.

Treba ũvierdzić, što paŭžeńnie hišpanskich republikancaŭ velmi ciažkoje, a hetym samym bytajecca zahraničnaja palityka Francyi. Adnak, jak ciapier pradstaŭlajecca sprava, Francyja, možna spadziavacca, i dalej budzie pravodzić palityku zhody z Niamieččynaj, jakoj jana daje volnuju ruku na ũschod.

Niaŭdača Čemberlena pahadzić Italiju z Francyjaŭ

Nadoviačy anhielski premjer Čemberlen adbyŭ dyplamatyčnuju padarožu ŭ Italiju, dzie ŭ hutarkach z italjanskim dyktataram Mussolinim staraŭsia na jaho zrabic upłyŭ dziela mirnaha vyrašeńnia sporu miż Italijaj i Francyjjaj. Čemberlen u hutarcy z Mussolinim zakra nuŭ spravu italjanska-francuskaha sporu za zamorskija kolonii, havaryŭ ab ahulnym pałažeńni Eŭro-

py, ab hišpanskaj vajnie i ab pazumieńni Anhlui z Italijaj, ale Mussolini na nijakija ŭstupki nie zhadziŭsia. Pry hetym treba adznačyć, što Francyja taksama adnosna damahańniaŭ Italii na nijakija ŭstupki pakulšto nia jdzie. Dyk Čemberlenu, jaki „pahadziŭ“ Niamieččynu z Čechasłavaččynaj, Italii z Francyjjaj hetym razam pahadzić nie ŭdałosia.

Stanovišča Ameryki adnosna Eŭropy

Ŭ Amerycy ciapier razvažajuć palityki: ci Ameryka maje adstupić ad Eŭropy ci razam z Anhlujaj i Francyjjaj stvoryć front prociŭ totalnych dziaŕžaŭ — Niamieččyny, Italii i Japonii — i vystupić prociŭ ich zbrojna.

Prezydent Z. Št. Paŭnočn. Ameryki Rusvelt vyrazna vystupaje prociŭ totalnych dziaŕžaŭ, ale jon

hatoŭ rabić pakulšto tolki haspadarčy nacisk na ich. Ciapier Ameryka pašpiešna zbroicca, bo amerykanskija ambasadary ŭ Francyji i Anhlui paviedamili svoj urad, što mahčyma viasnoj vybuchnie sušvietnaja vajna. Jana moža paŭstać abo z niamieckaha nastupu na Ŭschod, abo z italjanska-francuskaha sporu.

Piśmy ŭ hazetu:

Bielaruskija pradstaŭleńni padabajucca

V. Jasiuki, kala Varapajeva

Ŭ nas jość polskaja arhanizacyja „Koło Młodzieży Wiejskiej“. Ŭ hetu arhanizacyju naležyć pieravažna bielaruskaja viaskovaja moładź. Heta arhanizacyja ŭ nas časta stavić bielaruskija spektakli. Apošni spektakl adbyŭsia 8 studnia h. hodu, Stavili džvie kamedyi: „Koński partret“ i „Paślaniec“. Byli na hetym spektakli istarejšyja. Ŭsim spektakli velmi padabajucca.

Treba tut zaŭvažyć, što moładź naša najkulturniejšaja ŭ celaj vako- licy, tolki adčuvajucca niastača bielaruskaj litaratury. A škoda! Jość tut zdolnyja dziaŭčatki i chłopc- y.

Makariski.

Naša mova nam darahaja

Starasielcy, la Bielastoku. Ŭ našaj wioscy zakaranilasia niejkaja mođa, kab zabyvaccu bielaruskaj movy. Žyćcio naša darahoje i kab žyć, nad hetym my šmat pracu jem. Taksama i bielaruskaja mova dla nas jość darahaja. Naša mova heta častka nas samych i jaje nam baranić treba tak, jak my baronim svajo žyćcio, abo svaju majemaść. Małodšyja, vučy- cjesia havaryć pabielaruskcu ad starejšych. Ŭ hetaj navucy pama- hajuć nam bielaruskija knižki i hazety.

C. R.

Pieršaje piśmo

Małyniški, Vil.-Trocki pav. Pieršaje heta piśmo ad mianie i z našaj wioski ŭ hazetu. Dyk čym- ŭža tut pachvalicca. Vioska našaja vialikaja — maje 45 dvaroŭ i naležyć aź da džvioch vołaściau: časć da šumskaj i časć da Turhielskaj. Žychary našaj wioski ŭsie kataliki, havorać miż saboj pabielaruskcu, na viasielli i chrešbinach špiavajuć bielaruskija pieśni. Svajej školy ŭ nas niama. Dzieci cho- dziać vučycca ŭ polskuju školu ŭ susiedniaj wioscy, dzie taksama ŭsie havorać pabielaruskcu. Navu- ka słabaja, bo adchadziŭšy 4 ha- dy ŭ školu vučań nia ŭmieje do- bra čytać ani pisać. Ab navucy pašyja ludzi nia dbajuć i navuki nia ceniać. Dzieciej pasyłajuć u školu, bo bajacca štrafu. Kab nia štraf, dyk u škole mała bylo-b vučniaŭ. Dziela hetaha dzieci cho- dziać u školu, ale knižak nia ma- juć i ničoha nia čytajuć. Treba našym dzieciam adčynić bielaru- skuju školu, moža jany lepš zra- zumieli bnavuku i achvatniej-by vu- čylisia. A vučycca treba, bo tolki praz navuku možna dajsci da da- brabytu i ščasliwiejšaha žyćcia. Našaja wioska ciapier susim nia- hramatnaja. Dyk jak z takimi ludźmi naładziš lepšaje žyćcio. Ale ŭžo i kala nas jość adzinki, što zaklikajuć da samašviety i pracy. Pryjdzie čas i ŭsie pojduć

hetym ślacham. Tady i žyć bu- dzie viesialej.

J. Bar—vič

Голас з вёскі

Нясьвіцкі нав. Усьцешыліся мы, даведаўшыся, што будзем мець хоць адну тыднёвую газэ- ту, бо „Хр. Думка“ ад новага 1939 году мела выходзіць што- тыдзень. Але пасья засумавалі, як прачыталі ў № 2 „Х. Д.“, (першы нумар сканфіскаваны), што й далей „Х. Д.“ булзе вы- ходзіць тройчы ў месяц з пры- чыны ад выдавецтва незалежнай і што нястала ў Вільні кс. Ад. Станкевіча. Аж сорамна нам, Беларусам, прызнавацца, што на 2 з палавінай мільёнаŭ народу ня маем нават тыднёвай газэты. Нашыя ўсе газэты, апроча „Ка- лосься“, надта малыя, ня тое, што суседніх багацейшых наро- даŭ. Але і нашыя малыя для нас цэнныя, бо свае, родныя. За тое, што нашыя газэты і малыя і рэдка выходзяць вінаваты самі Беларусы. Праўда, Беларусы надта любяць чытаць свае газэ- ты, але акуратна за газэту пла- ціць яшчэ ня прывыклі. За га- зэту плаціць беларускі селянін, як мае „лішні грош“, а гэтага „лішняга“ селяніну трудна мець, дык з аплатай за газэту бывае ўсьцяж адклад. Аднак на гарэ- ку і тытун наш селянін грошы знайдзе. Асабліва нядобра па- ступае нашая моладзь, якая на гарэлку шмат марнуе грошай і п'янствам нішчыць сваё здароўе. У нашым павеце ёсьць такія вёскі, дзе на вечарынах выпівае моладзь 20—30 літраŭ гарэлки. Гэта-ж страшна! Праступна! За гэтыя 40—60 златаŭ маглi-б ку- піць нямала добрых кніжак і выпісаць газэту, якія вучаць, як лепш і весялей жыць. Дзеля гэтага зварочваюся да моладзі з заклікам зьвярнуць увагу на свае неразважныя паступкі, ды замест гарэлки пацікавіцца кніжка- мі і газэтамі. Праўда, ёсьць ня- мала моладзі, што цікавіцца дру- каваным словам, але толькі та- ды, як хто ёй падсуне кніжку, або газэту. Па нашых сёлах ня- мала ёсьць інтэлігентных адзінак. Дык няхай яны зьвернуць увагу на тое, каб моладзь магчыма найпрасьцейшай дарогай магла дастаць родную кніжку і газэту, а гэтым самым замест п'янства пачала прасьвятляцца.

I. M—ка

ROZNYJA VIESTKI

Z Polšcy

Kamasacyja. Kamasacyjny plan na minuly hod pradbačyŭ kamasacyju ŭ 2525 miajscovaściach, 280.414 haspadarak na abšary 1.657.447 ha. U hetym hodzie skamasavana ŭ 873 miajscach 93.163 haspadarak na abšary 450.228 ha. Pavodle planu na 1939 h. maje być skamasavana ŭ 2.906 miajscach 345.033 haspadarak na prastory 1.902.553 ha.

Dachody z dziaržaŭnych lasoŭ. U 1937 h. dali dziaržaŭnamu skarbu kazionnyja lasy 42 z palavinaj milionaŭ zlot. čystaha dachodu.

Dziaržaŭnyja daŭhi. Ahulnaja suma dziaržaŭnych daŭhoŭ na 1.X.1938 h. wynosila 4.933.511.599 zlot. U 1937 h. hetyja daŭhi zmiaščalisia ŭ ahulnaj sumie 4.763.023.454 zlotych.

Bołš pjuć i kurać. U praciahu pieršych 10 miesiacaŭ 1938 h. vypili haretki na 35 milionaŭ zlot. bołš, čymsia ŭ 1937 h., a skuryli tytunu na 14 milionaŭ zlot. bołš.

Biezrabortnyja. Statystyka padaje: na Novy Hod (1939) u celaj Polšcy było zarejestravana 455.470 aso biezrabortnych. Letaš hetaj paroj było zapisana 358.017 biezrabortnych.

Sudovyja kary za prapahan-du hitleryzmu. Akružny sud u Ciešynie zasudziŭ Pauła Betela na 7 miesiacaŭ astrohu za toje, što jon havaryŭ: — „Jak Hitler pryjdzie ŭ Polšč, dyk zrobić paradak.“ Akružny sud u Bydnaščy zasudziŭ Pauła Gotembioŭskaha na 4 miesiacy aryštu za toje, što jon u karčmie padpiŭšy vykrykivaŭ: — „Jak pryjdzie Hitler, dyk tady pakaza.“ U Hrudziondu sud zasudziŭ Ziołkoŭskuju na 1 miesiac aryštu i 20 zlot. štrafu za hetkija slovy: „Cieščiesia, bo skora pryjdzie Hitler i zrobić paradak, bo ŭ Polščy niamá paradku.“

OZ i vybarny zakon. U kruhoch OZN ukladajuć plan novaha vybarnaha zakonu ŭ Sojm i Senat. Pavodle jaho palavina pasloŭ u Sojmie byli-b naznačany.

Vyniki samáŭradavych vybaraŭ. Pavodle vynikaŭ, u samaŭradavych vybarach nia tolki ŭ

Varšavie, Krakavie i Paznani, ale i ŭ mnohich inšych haradoch i i miastečkach Polšcy OZN nie zdabyŭ pieravahi. Advarotna, OZN u haradoch i miestach zdabyŭ zusim mały lik mandataŭ u haradzkih radach, u niekatorych miestach atrymała bołšaść mandataŭ PPS, a ŭ inšych endencyja.

Z zahranicy

Rada Lihi Narodaŭ. Liha Narodaŭ zusim zaniapała i jaje narady prachodziać u šviecie niezamietna U minulym tydni adbyłasia čarhovaja sesija Rady Lihi Narodaŭ, na jakoj asudžana bambar-davaŭnie Hišpanii, vyžeŭleny sym-patyi dla Kitaju i vydany zaklik, kab spynili razhrom Kitajščy.

Sajuz Niamieččyny, Italii i Japonii prociŭ SSSR. Hazety padajuć, što maje być abjaŭleny aficyjalna dahavor Niamieččyny, Italii i Japonii, škiravany specyjalna prociŭ SSSR.

Intaresy Anhlii i Ameryki ŭ Kitaju. Anhlija ŭlažyła ŭ svoj handal u Kitaju bołš 6 miljardaŭ zlot., a Ameryka 1 miliard zlot. Ciapier japonskaje zachopnictva Kitaju pahražaje tam bankroctvam hetamu anhielskamu i amerykan-skamu kapitału.

Baračba Charvataŭ za aŭtanomiju. Charvackija pasly ŭ juhasłaŭski parlament demanstracyjna nie žjaŭlajuca na parlamenckuju sesiju ŭ biełhrad i sabraŭšysia ŭ Zahrebie pryniali i vydali rezalucyju, u jakoj damaha-jucca dla Charvataŭ aŭtanomii ŭ Juhaslavii.

U b. Aŭstryi zabaroniena navuka relinii. Hitleraŭskaja ŭlada ŭ b. Aŭstryi zabaroniła ksian-dzom navučać reliniju ŭ školach. Prociŭ hetaj zabarony kardynał Innicer padaŭ pratest.

Novyja ciažary dla robotnikaŭ u SSSR. Ciažka žyc pad ŭladaj Savietaŭ sialanam, ciažka i robotnikom. Niadaŭna tam vydany novy dekret, jaki zahadvaje, kab fabryki i zavody surova kara-li robotnikaŭ za spažnieŭnie da pracy. Pavodle hetana dekretu, chto spožnica da 15 chvilin, tano pakarajuć tolki štrafam, chto

spožnica na 20 chvilin, taho ad-razu zvolniać ad pracy i prehoniać. Pry hetym treba viedać, što tam dabravolna rabotnik nia maje pra-va kinuć pracu ŭ adnoj fabrycy i svobodna pastupić na pracu ŭ druhoje miejsca. Slovam, rabotnik pad bałšavickaj ŭladaj apy-nuŭsia niavolnikom.

Rastreł 5 kamisaraŭ. Nado-viačy saviieckija ŭlady rastralali ŭ Małdavii 5 tamašnich kamisaraŭ, jakija biezakonna aryštoŭvali i sudzili niavinnych ludziej. U hetakim nialudzkiem pastupaŭni bałšavikoŭ trudna razabracca, chto ro-bić biezakonna a chto zakonna.

Trahedyja Katalonii. Nastup paŭstancaŭ hien. Franko na res-publikancaŭ u Hišpanii wielmi pa-važna pahražaje ŭpadkam Katalo-nii. Hety kraj i narod vyciarpieŭ za svajo vyzvaleŭnie ŭžo niama-ła. Prychodzicca jamu ciarpieć i dalej.

Usiačyna

Najbołš dziaćiej na Palešsi. Sta-tystyka padaje, što najbołš dziaćiej ro-dzicca na Palešsi, bo aź 35 na 1000 žy-charaŭ, tady, kali ŭ celaj Polščy na hetki lik žycharaŭ rodzicca kala 20 dziaćiej.

Zapas zołata. Ameryka maje 54 prac. sušvietnaha zapasu zołata, a Anhlija i Francyja maje pa 11 prac. hetaha zapasu. Niamieččyna maje tolki 1 prac. Ciapier SSSR zapasajecca zołatom. Zapas zołata nadta patrebny na vajnu.

Kali zhašnie sonca? Sonca ŭžo wielmi staroje. Pramieniavaŭnie pastupo-va jaho žmianšaje: sonca ŭbyvaje kožny dzień na 360 miljardaŭ tonaŭ i hetkaje ŭbyvaŭnie a byvajecca tysiačy milionaŭ hadoŭ. Astronomy kažuć, što sonca „niekali“ zhašnie, ale hetaje „niekali“ ŭ mo-vie astranomaŭ aznačaje miljardy hadoŭ.

Špieka ŭ Aŭstralii. Tady, kali ŭ nas u minulym miesiacy byli traskučyja marozy, u Aŭstralii była strašennaja špieka, ad jakoj pamiorla 400 čalaviek.

Беларускія адрыв-ныя календары і Беларускі Сялянскі Календар (кніжку)

купляйце - выпісвайце
у беларускай кнігарні
— „ПАГОНЯ“ —

Вільня (Wilno), Завальная 1.
Цана аднаго календара 50 гр.
Хто купляе зараз большы лік календароў, той дастае вялікі спуск. Цэньнікі календароў вы-сылаюцца дарма.

Padpiska na „Chr. Dumku“: na hod—3 zat., na paŭhodu—1 zat. 50 hr., na try miesiacy—1 zat. Cana asobnaha numaru — 10 hr Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ